

Нагорняк Галина

кандидат технічних наук, доцент
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Halyna Nahorniak

PhD (Technical Science), Docent
Associate Professor of the Department of Innovation Management and Services
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ IMPORTANT ASPECTS OF MANAGEMENT INTELLECTUAL CAPITAL OF NATIONAL MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

У сучасних умовах, що характеризуються поглибленням ринково-орієнтованих перетворень, найбільш важливими особливостями формування та управління виробництвом машинобудівної продукції загалом й інтелектуальними активами зокрема, є такі, як:

- системний характер, що дозволяє сформувати повний виробничий цикл – від здійснення НДДКР до широкого впровадження продукції у серійне виробництво;
- забезпечення єдності цілей і спрямованості на конкретний результат фундаментальних досліджень і перспективних прикладних розроблень;
- наявність такої машинобудівної продукції, яка перевершувала б (або, принаймні, не поступались) закордонним аналогам;
- забезпечення повного завантаження науково-дослідних установ і конструкторських бюро з погляду залучення їх експериментального устаткування, що сприятиме підтримці у працездатному стані науково-технічного персоналу й формуванню довгострокових коопераційних зв'язків даних установ з аналогічними організаціями з метою формування повноцінних науково-виробничих об'єднань;
- необхідність постійного відновлення основних фондів виробництва й експериментального устаткування, викликаного їхнім моральним старінням у зв'язку з перманентною трансформацією виробничих технологій у порівнянні з традиційним виробництвом;
- підвищення відповідальності керівництва високотехнологічних підприємств за стратегічний вибір підприємства з врахуванням тривалого життєвого циклу певної номенклатури продукції машинобудівної галузі, різноспрямованості НДДКР і великої номенклатури вироблених виробів;
- динамічність у випуску машинобудівної продукції, що зростає, яка заважає рівномірному завантаженню верстатів й устаткування у зв'язку з постійною необхідністю відновлення окремих елементів основних виробничих фондів, необхідність, що обумовлює постійної зміни системи управління й організаційної структури підприємства;
- поглиблення міжгалузевих і внутрішньогалузевих коопераційних зв'язків, обумовлене спеціалізацією НДР й конструкторських бюро, а також високою складністю та наукоємністю продукції галузі;
- високий ступінь ентропії у відношенні новітніх наукових розроблень щодо їхнього корисного ефекту у майбутньому, оскільки досягнення необхідних параметрів у процесі здійснення НДДКР досить часто стає проблематичним, що пов'язане зі здійсненням додаткових витрат у пошук правильних рішень, що не завжди доцільно;
- реалізація найважливіших наукових досліджень, як правило, пов'язана зі здійсненням

вкладення значних інвестиційних ресурсів на постійній основі;

- необхідність постійної наявності висококваліфікованого управлінського персоналу, науково-технічних і виробничих кадрів, що становлять основу унікальних трудових колективів, здатних генерувати перспективні наукові ідеї, що мають комерційну цінність.

В умовах розвитку інноваційної економіки динаміка виробничих нововведень в усе зростаючій мірі забезпечується спеціально організованою інтелектуальною діяльністю людської особистості, у межах якої відбуваються осмислення та вивчення практичного досвіду. Завдяки цьому накопичений інтелектуальний капітал стає все більш важливим фактором конкурентоспроможності, а, значить, сталого розвитку держав і підвищення добробуту їх населення. По суті, він із завдання створення економічного блага поступово трансформується у мету й умови їх розширеного відтворення. При цьому повинен спрацювати ефект масштабності, коли сформована ідея буде застосовуватися не лише відносно окремих людей або групи осіб у межах локального співтовариства, а на все суспільство у цілому.

Таким чином, подальший розвиток машинобудівного сектору української економіки полягає у вирішенні наступних найбільш значимих для забезпечення стратегічних інтересів України завдань:

- забезпечення економічної безпеки з врахуванням реально існуючих і можливих погроз;
- пошук перспективних напрямків локалізації енергетичної проблеми з урахуванням відсутності заподіяння можливої шкоди навколишньому середовищу;
- формування надійної системи швидкісних пасажирських і транспортних перевезень із урахуванням територіальної довжини України;
- становлення сучасної системи телекомунікацій як найважливішого фактору підвищення якості життя й забезпечення умов для розвитку машинобудівного сектору економіки;
- підтримка безпечного середовища життєдіяльності громадян;
- формування реального науково-технічного заділу та підвищення освітнього рівня персоналу високотехнологічних підприємств для подолання технологічного відставання України на світовому ринку hi-tech продукції.

Сектор машинобудування є основним компонентом більшої за розміром переробної промисловості, внесок якого до валової доданої вартості у переробній промисловості становить 25% і, в свою чергу, біля 3,5% до валового внутрішнього продукту України. До нього входять підприємства, що здійснюють господарську діяльність у шести підгалузях. 51% продукції виробляється підприємствами трьох підгалузей, пов'язаних з сектором транспорту, а саме залізничним, авіаційним / суднобудівним та автотранспортним машинобудуванням. Виробництво машин та устаткування загального призначення, а також виробництво електричного устаткування також є відносно великими підгалузями машинобудування, внесок яких до загального випуску машинобудівними підприємствами становить 27% та 16%, відповідно [3, с. 3].

Перешкодою для здійснення інноваційної діяльності у машинобудуванні України є недостатня реалізація потенціалу спільного виробництва товарів з іноземними партнерами. Налагодження спільного виробництва нових інноваційних товарів, що користуються попитом на внутрішньому і зовнішньому ринках, дасть змогу не лише підвищити прибутковість, але й отримати нові технології або ноу-хау, що позитивно впливатиме на розширення інноваційного потенціалу підприємств. Вдалі приклади успішної реалізації потенціалу спільного виробництва у машинобудівній промисловості України переважно сконцентровані в автомобілебудуванні – організація виробництва автомобілів компаній GM, Skoda, Renault, Hyundai, Chery, Mahindra & Mahindra Limited, "Volkswagen Group" тощо.

Розвиток інтелектуального капіталу на рівні підприємства суттєво підвищує їхню конкурентоспроможність, дозволяючи знаходити нові можливості по завоюванню ринку. Посилення ролі інтелектуальних ресурсів у розвитку конкурентоспроможності підприємства

в економіці знань привело до того, що змінилися умови та способи створення доданої вартості: знання, навички людських ресурсів (людський капітал), організаційні й управлінські здібності підприємства, його компетенції (структурний капітал) перетворилися в основні фактори створення нової вартості та фактично синтезували появу інтелектуального капіталу, який можна розглядати як ключовий елемент конкурентоспроможності підприємства, точніше елемент, що формує потенційну конкурентоспроможність підприємства.

Головною метою підвищення якості управління інтелектуальним капіталом машинобудівного підприємства є досягнення максимального результату від його використання при оптимізації видатків на створення інтелектуального капіталу для формування конкурентних переваг і підвищення капіталізації господарюючого суб'єкта.

Серед найбільш важливих завдань управління інтелектуальним капіталом можна виділити наступні:

- реалізація функцій управління (планування, регулювання, організація, контроль) у процесі формування та використання інтелектуального капіталу;
- здійснення керівництвом підприємством на принципах партисипативного управління персоналу, що забезпечує мотивацію, на розроблення нових і розвиток наявних інтелектуальних активів;
- формування методичного інструментарію управління інтелектуальним капіталом і забезпечення його ефективного практичного застосування;
- реалізація організаційних заходів щодо інформаційного забезпечення комунікаційного процесу між структурними підрозділами машинобудівного підприємства;
- реалізація організаційних заходів щодо інформаційного забезпечення комунікаційного процесу підприємства галузі із зовнішнім оточенням;
- розроблення заходів щодо формування портфеля прав на об'єкти інтелектуальної власності з метою впливу на ринок збуту власної продукції;
- прийняття рішень керівництвом машинобудівного підприємства по застосуванню конкретних інтелектуальних активів як усередині підприємства, так і за його межами.

Підвищення інноваційного потенціалу підприємств машинобудівної промисловості України, зокрема, має відбуватись наступними шляхами:

- поглиблення і розширення напрямів міждержавного кооперування для повнішого використання виробничого, інноваційного та науково-технологічного потенціалу машинобудівної промисловості;
- створення потужних інтегрованих національних науково-виробничих об'єднань, здатних концентрувати ресурси на розробленні перспективних зразків машинобудівної техніки, забезпечувати високу ефективність використання таких ресурсів та спроможних інтегруватись у світові ланки з виробництва та збуту інноваційних товарів.

Суб'єкти вітчизняного машинобудівного комплексу, що працюють у великому бізнесі, здатні забезпечити випуск високотехнологічної продукції, використовуючи перевагу співпраці з малими (середніми) підприємствами на різних етапах виробничого циклу машинобудівної продукції. При цьому реалізація різних методів інтеграційної взаємодії між ними має передбачати можливість поєднання інноваційних рішень у виробничих процесах та імпорт конкурентоспроможних груп товарів, наприклад: транспортних засобів, інженерної техніки та споживчої електроніки, електричних елементів тощо. У досліджуваній промисловості досягнення пріоритетів у розвитку виробничих галузей шляхом використання методів інтелектуальної власності можливе через залучення державних фінансових ресурсів малими підприємствами на наукові та науково-технічні цілі, що дасть змогу: по-перше, використати державні кошти, призначені для підтримки розвитку підприємництва; по-друге, реалізувати регіональні програми розвитку, використовуючи кошти місцевих бюджетів і трансферти; по-третє, випускати продукцію високої якості.

Перелік використаних джерел:

1. Левіна І.В. Інтелектуальний капітал: концептуальні основи відтворення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами”. Донецьк, 2011. 20 с.
2. Полінкевич О. М. Стратегії та технології інноваційного розвитку корпорацій: монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Полінкевич. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 416 с.
3. Саха Д., Джуччі Р., Науменко Д., Ковальчук А. Сектор машинобудування в Україні: стратегічні альтернативи і короткострокові заходи з огляду на припинення торгівлі з Росією. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2014. Берлін-Київ. 17 с.

УДК 338.487

Нагорняк Галина

кандидат технічних наук, доцент
доцент кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Мельник Лілія

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Halyna Nahorniak

PhD (Technical Science), Docent
Associate Professor of Department of Innovation Management and Services
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Melnyk Liliya

D.Sc. (Economics), Docent
Professor of Innovation Activity and Services Management Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІКУВАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ORGANIZATION OF MEDICAL NUTRITION AS A BASIS MEDICAL AND HEALTH TOURISM IN UKRAINE

В Україні однією з найбільш привабливих та перспективних є саме туристична галузь, яка має величезний потенціал для стрімкого розвитку. У межах вітчизняної та міжнародної туристичної галузі чітко визначився окремий вид діяльності – медичний та лікувально-оздоровчий туризм. Лікувально-оздоровчий туризм поділяють на лікувальний, метою якого є власне лікування, терапія, реабілітація після захворювань, і профілактичний (wellness-туризм), спрямований на підтримку організму в здоровому стані та збереження балансу між фізичним і психологічним здоров'ям людини (spa-туризм).

Лікувальний туризм за класифікацією поїздок можна умовно віднести до спеціальних видів туризму, а саме туризму з лікувальними цілями. Під таку дефініцію потрапляють не тільки поїздки на курорт, а й інші поїздки з метою лікування, наприклад для операції в зарубіжну клініку (виїзний туризм) [1, с. 62]. На українські курорти приїжджають дедалі більше зарубіжних туристів (в'їзний туризм) для лікування. Водночас поїздки на курорт певної категорії українських громадян оплачує держава (соціальний туризм).